

Suomen Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcast

Tekstivastine: Avustustyöntekijä Toni Laitisen (ToL) haastattelu Haastattelijana Teija Laakso (TL)

ToL: Totta kai ihmisiin koittaa suhtautua ihmisinä, mutta tilanteen yrittää aina hoitaa työtehtävänä ja ottaa vähän tiettyä etäisyyttä siihen. Mutta kun tilanteesta poistuu, myöhemmin niitä jää miettimään, että tuo kymmenen euroa tuossa on lounas Helsingissä, täällä se saattaa olla vaikka viikon selviämisen lähde.

TL: Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcastissa kohdataan eri puolilla maailmaa työskennelleitä suomalaisia avustustyöntekijöitä. He kertovat avustustyön arjesta, iloista ja suruista – sekä siitä, miltä tuntuu tulla takaisin Suomeen. Minun nimeni on Teija Laakso. Toisessa jaksossa logistiikan asiantuntija Toni Laitinen kertoo muun muassa, millaista on nähdä avun konkreettiset vaikutukset avunsaajiin.

TL: Meillä on tänään podcast-vieraana logistiikan asiantuntija Toni Laitinen, joka on tehnyt Punaisen Ristin avustustyökeikkoja neljä ja puoli vuotta. Tervetuloa, Toni!

ToL: Kiitos.

TL: Kaikki ovat kuulleet sairaanhoitajista ja lääkäreistä, jotka lähtevät kriisialueelle avustustyöhön, mutta logistiikan asiantuntija ei ole niin tuttu ammatti. Kerro vähän, mitä logistikko tekee avustusoperaatioissa.

ToL: Logistikko yrittää auttaa tausta- ja tukitoiminnoissa. Monesti saattaa olla tilaamassa avustustavaraa, järjestelemässä sen kuljetuksia, myös sen varastointia ja ehkä loppupeleissä myös avustuspaikalla, missä tavaraa jaetaan. Työtehtävät ovat aika moninaisia. Noihin ne pääasiassa liittyvät. Siinä on myös paljon opastamista ja neuvomista paikallisille yhteistyökumppaneille, yleensä paikallisen Punaisen Ristin tai Puolikuun työntekijöille.

TL: Kerro joku tyypillinen työtehtävä, joka logistikolla on.

ToL: Vaikka sellainen, että kriisialueelle tulee tavaratoimituksia, joita pitää ottaa vastaan ja järjestellä varastoihin. Voi olla esimerkiksi ajoneuvojen purkua. Tavaraa tulee rekkalasteittain, ja ne pitää purkaa varastoon sellaisella tavalla, että ne säilyvät hyvässä kunnossa ja järjestyksessä ja että ne on helppo laskea ja tarkistaa, että kaikki tavara on paikallaan.

TL: Aloitit avustustyöurasi vuonna 2017 Irakissa, jossa olit lopulta yhteensä kaksi ja puoli vuotta kahdessa eri operaatioissa. Miten alun perin kiinnostuit avustustyöstä?

ToL: Lähdin silloisesta logistiikka-alan työstä, jossa olin Suomessa, opintovapaalle pariiksi vuodeksi. Jo aiemmin oli herännyt kiinnostus jo aiemmin ulkomaan avustustyöhön. Kävin SPR:n sitä varten vaadittavat kurssit ja päädyin näihin hommiin.

TL: Oliko siinä enemmän ammatillista kiinnostusta vai maailmanparannusmotivaatiota?

ToL: Varmasti molempia. Mutta pääimmäisenä on se, että kaikkihan me tietyllä tavalla käydään töissä, joten lähdin tekemään töitä. Halusin ammattia ja ammatillista osaamista siinä kehittää, mutta en voi kieltää enkä haluakaan kieltää, että kyllä siinä oli myös auttamisen halua.

TL: Kerro vielä, missä kaikissa maissa olet ollut näiden neljän ja puolen vuoden aikana.

ToL: Pääosin olen ollut Irakissa, yhteensä kaksi ja puoli vuotta. Muutamia tosi lyhyitä pätkiä Ukrainassa, ja olen ollut myös Kreikassa ja Eswatinissa eli entisessä Swazimaassa ja sitten myös Ranskassa, viimeisin operaatio liittyen Välimereen.

TL: Mennään Irakiin. Millaista työtä teit siellä ja millainen oli esimerkiksi tyypillinen työpäiväsi?

ToL: Siellä toimin logistiikkadelegaattina eli logistiikan ammattilaisena. Siellä pyrittiin kehittämään paikallisen Irakin Punaisen Puolikuun logistista toimintaa. Tarkoitus on siinä, että kun esimerkiksi Suomesta saatetaan lähettää avustustarvikkeita, jotta avustustarvikkeet virtaisivat avunsaajille asti sujuvasti, tarvitaan monenlaista logistista osaamista, ja tällaista me koitetaan jakaa. Peruseriaate Punaisen Ristin töissä on, että kun me ollaan siellä töissä, niin me yritetään jakaa omaa osaamistamme ja tietysti oppia itsekin, kuinka muualla asiat tehdään. Mutta kun me lähdetään sieltä pois, kaikki osaaminen ei kuitenkaan sieltä poistu, vaan oppi on jäänyt meidän paikallisille kumppaneille, eli siellä pysyy tietty osaamisen taso, jota sinne on jaettu. Tässä mielessä näen hyvin järkeväksi sen toimintatavan, joka Punaisella Ristillä tässä on.

ToL: Tyypillinen työpäivä voi olla se, että tarkastetaan aamulla koneelta sähköpostit ja katsotaan, onko mitään akuutteja asioita, joihin täytyy reagoida. Yleensä suunnitellaan ehkä viikoksi tai pari kerrallaan vähän riippuen siitä, kuinka paljon pitää matkustaa maan sisällä. Esimerkiksi Irakissa ei tuosta noin vain päätetä lähteä jonnekin, vaan pitää suunnitella aiemmin, jotta voidaan varmistua, että turvallisuus on kunnossa ja että siellä on joku majoituspaikka, jossa ollaan yöstä ja että kuljetukset ovat saatavilla.

TL: Kerroit aiemmin, että olet ollut mukana jakamassa käteisapua ainakin Eswatinissa. Moni mieltää Punaisen Ristin enemmän ruuan ja avustustarvikkeiden jakojärjestöksi. Minkä takia apua jaetaan käteisenäkin?

ToL: Joo. Olen ollut käteisen jakamisessa mukana sekä Eswatinissa että Kreikassa. Täytyy aina tehdä päätös siinä vaiheessa, kun mietitään, missä muodossa se apu annetaan: annetaanko se tavaran ja ruokana ja fyysisinä tarvikkeina vai annetaanko se rahana. Rahana se voi tulla erilaisissa muodoissa vaikkapa kortille ladattavana rahana tai kännykkänumeroon laitettuna rahana tai ihan käteisenä. Rahan jakamisessa on se etu, että se pienentää ja poistaa kuljetuskustannuksia, joita meidän operaatioissa olisi muuten. Joku muuahan sen tavaran kuskaa paikalle ja se ostetaan. Mutta se antaa myös avunsaajalle valinnanvaraa ostaa niitä tarvikkeita ja käyttää rahan niin kuin parhaalla tavalla katsoo. Siinä tulee autonomia ja sellainen päätäntävalta, joka on avunsaajalla eikä meillä täältä tulevilla avustustyöntekijöillä. Että he saavat itse päättää, mihin rahan käyttävät.

TL: Mihin he sitten yleensä käyttävät sen rahan?

ToL: Sitä on tutkittu aika paljon, koska rahan antamiseen on aina liittynyt pieni epäily, että meneekö se johonkin sellaiseen, mihin ei pitäisi. Mutta kaikki tutkimukset viittaavat siihen, että raha menee todellakin juuri siihen, mihin on tarkoitettu eli ruokaan, asumiseen, vaatteisiin, lasten kouluttamiseen, totta kai liikkumiseen, koska monissa paikoissa pitää maksaa siitä, että pääsee liikkumaan paikasta toiseen. Kyllä ne näihin menee. Vielä enemmän on mun mielestä korostettu, että jos se raha annetaan perheen naisille, se kohdentuu vielä paremmin kuin mihin se on tarkoitettukin. Hyvin pieni osa siitä menee mihinkään meikäläisittäin sanottuna turhuuteen. Se johtuu siitä, että nämä

ihmiset on niin pulassa, että kaikki raha menee selviämiseen, ei sitä jää tuhlatavaksi. Summat on kuitenkin niin pieniä, ettei niillä kauheasti mitään turhuuksia tehdä.

TL: Minkälaisista summista puhutaan?

ToL: Usein puhutaan muutamista kymmenistä euroja kuukaudessa, alueesta riippuen. Olen ollut paikoissa, joissa jaettiin 40 euroa kuukaudessa perheelle ja ollut paikassa, jossa jaettiin 90 euroa per henkilö. Puhutaan siis kuukausisummasta, ei sillä kyllä ihan hirveästi tehdä. Mutta se saattaa olla just se vaikuttava tekijä, joka auttaa syömään tai saa katon päen päälle.

TL: Ovatko nämä kaksi operaatiota, joissa olet ollut jakamassa käteistä, olleet katastrofitilanteita? Vai millaisissa tilanteissa on päätetty, että käteinen on paras tapa auttaa?

ToL: Molemmat paikat ovat olleet sellaisia, joissa logistiset verkostot toimii hyvin. Eli sinne tulee tavaraa. Kyse on vain siitä, että ihmisten ostovoima on pieni. Eswatinissa tavaraa periaatteessa on saatavilla, mutta oli kuivia satokausia ja ihan suoranaista nälkää. Näissä autettiin semmoisella kuukausiavustuksella, ja sillä saatiin ihmiset selviämään ja syömään pari kertaa päivässä, kun aiemmin oli jouduttu menemään yhdellä aterialla. Ja toinen oli Kreikassa, missä itse olin paikalla. Kreikassakin on saatavilla kaikkea, jos on vain rahaa. Oli paljon helpompaa antaa rahaa kuin lähettää kuljettamaan avustustarvikkeita pitkin Eurooppaa Kreikkaan. Periaatteessa Kreikassa kaikkea on saatavilla. Kysymys on vain siitä, onko rahaa ostaa sitä.

TL: Skeptikot kysyvät usein sitä, meneekö apu oikeasti perille. Logistikko on aika konkreettisesti huolehtimassa juuri siitä asiasta. Kerro joku esimerkki – millaisia kokemuksia sinulla on avun perille saamisesta?

ToL: Yleisesti ottaen voi sanoa, että kyllä se apu menee perille. Jatkuvasti katsotaan ihan fyysisesti sitä, että mitkään tavarat tai ruokatarvikkeet eivät pilaannu ja myöskin pyritään keskustelemaan sen paikallisen partnerijärjestön kanssa, joka on siis paikallinen Punainen Risti tai paikallinen Punainen Puolikuu, että millaista tavaraa ihmiset tarvitsevat ja toimitetaan sellaista tavaraa, jolle oikeasti on käyttöä. Paljon käydään keskustelua, että tulee oikeanlaista tavaraa ja kohdennetaan se oikeille tarvisijoille.

ToL: Monessakin kohteessa olen nähnyt, kuinka tavara menee sinne perille, mutta totta kai Irakissa esimerkiksi Mosulissa näki, kun tavaraa jaettiin. Ihmisillä ei ollut oikein mitään elinkeinoja tai tulonlähteitä. Kun he sai avustuspaketin, jolla perhe saattoi pärjätä vaikka viikon, niin kyllä sillä oli silmiinpistävä vaikutus siihen heidän tilanteeseensa. Kyllä jokaisen toimituksen kohdalla ihmiset ovat todella kiitollisia avusta, jonka ne saa.

TL: Kerroit aiemmin myös Eswatinista samantyyppisen esimerkin. Millaisia tuloksia olet siellä nähnyt?

ToL: Siellä tosiaan jaettiin rahaa, joka siirrettiin ihmisten puhelinliittymiin, eli se oli aika kehittynyt rahanjakojärjestelmä. Siellä kuukausittainen summa, joka siirrettiin, oli noin 40 euroa per perhe, ja siellä näki ihan paikan päällä, kun ihmiset kertoivat, että aikaisemmin oli syöty kerran päivässä ja nyt pystytään syömään kaksi tai kolme kertaa päivässä. Tuollaisella on vaikutus siihen, että selviääkö. Sillä oli ihan valtava merkitys sillä avulla siellä Eswatinissa.

TL: Miltä tuntuu kuulla tuollainen tarina ja tietää, että on itse ollut edesauttamassa sitä, että näin on käynyt?

ToL: Totta kai ihmisiin koittaa suhtautua ihmisinä, mutta tilanteen yrittää aina hoitaa työtehtävänä ja ottaa vähän tiettyä etäisyyttä siihen. Mutta kun tilanteesta poistuu, myöhemmin niitä jää miettimään, että tuo kymmenen euroa tuossa on lounas Helsingissä, täällä se saattaa olla vaikka viikon selviämisen lähde.

TL: Täällä Suomessa kuulemme eniten uutisia suomalaisista avustustyöntekijöistä, mutta suurimman osan työstä hoitavat paikalliset Punaiset Ristit ja Puolikuut. Millaisia paikalliset työntekijät ovat ja millaista heidän kanssaan on tehdä töitä?

ToL: Kuten kaikilla työpaikoilla, on monenlaista menijää. Pääosin ihmiset ovat äärimmäisen motivoituneita. Moni tulee siitä yhteisöstä, jota me koitetaan siellä auttaa, eli auttamistyö on heille hyvinkin henkilökohtaista. Siellä on sekä työntekijöitä että vapaaehtoisia. Keskimäärin työmotivaatio on todella korkea, ja työmoraali on mun mielestä kovalla tasolla.

TL: Mitä olet oppinut paikallisilta kollegoilta näissä operaatioissa?

ToL: Meillä on aika paljon Suomessa osaamista, jolla saadaan hyviäkin tuloksia aikaan, mutta osa niistä on sellaisia, että ne toimii todella hyvin Suomessa. Jos niitä viedään jonnekin muualle, niin täytyy ottaa paikallinen ympäristö tai konteksti huomioon. Me ei voida kaikkea viedä Suomesta ihan suoraan miettimättä, miten se soveltuu paikalliseen ympäristöön. Punaisella Ristillä ja Punaisella Puolikuulla on tosi iso vahvuus, että on paikalliset työntekijät ja paikalliset vapaaehtoiset, jotka tietää kontekstin.

TL: Millaisia vinkkejä antaisit ihmiselle, joka harkitsee hakevansa Punaisen Ristin avustustyöntekijäkoulutukseen? Millaisia ominaisuuksia tämä työ vaatii?

ToL: Mun mielestä se vaatii joustavuutta, yhteistyökykyä, yhteistyöhalua. Mietin joskus itse keikoilla ollessa, että mikä eroaa Suomesta. Moni asia tietysti, mutta yksi merkittävä asia on, että Suomessa saattoi olla töitä, joita pystyi tekemään ihan itse, muutama sähköposti sinne tänne, ja sillä ne asiat hoitui. Mutta tuolla täytyy pystyä sitouttamaan muut ihmiset siihen, että tehdään yhdessä näitä töitä. Toisaalta se vaatii itseltä sitoutumiskykyä siihen, että tehdään yhdessä niitä hommia.

TL: Avustustyössä ollaan aika perusarvojen äärellä. Onko tämä muuttanut sinun arvojasi ja maailmankuvaasi jotenkin syvällisemmällä tavalla?

ToL: On se ainakin vaikuttanut mun arvoihin. Kyllä tässä arvot on varmaan vähän pehmentyneet, ja kyllä kiinnittää enemmän huomiota ihmisten avuntarpeeseen ja myös siihen, että vaikka usein ajatellaankin, että kaikki on oman onnensa seppiä, niin ei kuitenkaan olla. Moni asia riippuu olosuhteista ja välineistä, joita käteen annetaan.

TL: Mikä sut saa jatkamaan tätä työtä?

ToL: Tässä työssä on selvästi joku tarkoitus. Tää ei ole vain se, että menen töihin ja tulen töistä. Kun on nähnyt ihmisiä, joita tää työ loppujen lopuksi auttaa, sillä on tosi iso vaikutus. Ei mussa ehkä ole enää seikkailunhalua, mutta kyllä mussa on uteliaisuutta, että on mielenkiintoista nähdä, miten ihmiset elää muualla maailmassa ja myöskin miten he selviää haasteistaan. Välillä tuntuu, että on ihme, että jotkut ihmiset ovat vielä elossa kaikkien ongelmien edessä, joita he kohtaa. Näiden kaikkien asioiden summa on ehkä

se, miksi itse jaksaa avustustyötä tehdä.

Tämä oli Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcastin toinen osa. Minun nimeni on Teija Laakso, ja haastateltavana oli Toni Laitinen. Seuraavassa jaksossa lääkäri Terhi Heinäsmäki kertoo, millaista on olla mukana ehkäisemässä nälänhätää.